

Галян І. М. доктор психологічних наук, професор,
Національний університет «Львівська політехніка»
<http://orcid.org/0000-0002-7257-6477>

ЦІННІСНІ УПОДОБАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У статті представлені результати дослідження динаміки ціннісних переваг молодих людей в Україні упродовж останнього десятиліття. Констатовано, що ситуація невизначеності корегує пріоритетність цінностей молодих людей, проте не змінює їх стратегічного спрямування. Вказано на необхідність дослідження впливу змісту інформаційного контенту як ресурсу, що формує смисложиттєві орієнтири молодих людей.

Ключові слова: цінності; смисложиттєві орієнтири; трансформаційні процеси; невизначеність; аксіосистема; молодь.

Вступ. Світові глобалізаційні процеси, окрім матеріальних благ, частково знецінили культуру, зразки доброчесної поведінки, сімейні та суспільні традиції тощо. Поширення ціннісного релятивізму спричинило занепад духовних цінностей, на яких почасти ґрунтувалася культура етносів. Особливо актуально це для країн з тоталітарним режимом правління. Нові технології консцієнтальної війни під виглядом турботи про «інших» (толерантність, космополітизм, синкретизм), але через «інструментальні», нижчі цінності (речі, їжа) формували у людині пристрасть до консьюмеризму, зменшуючи вагомість термінальних, вищих духовно-моральних цінностей (добро, совість). Цим вправно скористалися функціонери тоталітарних режимів, формуючи ідеологію штучних державних утворень.

Сучасні дослідження засвідчують обскураційні процеси цінностей у синдромах «втраченого» та «обдуреного покоління» колишнього союзу. Країни, що стали незалежними й будують власну державу перебувають на важкому шляху формування етнічної спільноти. Перед ними постає необхідність в актуалізації автентичних цінностей, що відновили б рівновагу в суспільстві, повернули значущість загальнолюдських вартостей. Окрім цього, повнота буття потребує утвердження цінностей, які сприятимуть реалізації стратегії виживання людства у прийдешньому майбутньому. Отже, значущим науково-прикладним завданням є розуміння системи цінностей молодих людей як культури українського етносу.

Метою публікації є теоретико-емпіричний аналіз динаміки цінностей молодих людей в ситуації невизначеності.

Теоретичне підґрунтя. Дослідження цінностей має багатовікову історію та непростий шлях трансформації поглядів. М. Хайдеггер визначав цінності як псевдопоняття [13]. А. Маслоу цінності співвідносив із потребами, а моральні цінності вважав «психопатологією» (фанатизмом). Автор вважав, що цінності створюють плутанину і невдовзі мають застаріти [15]). Для А. Дерінга цінністю є задоволення [12]. Т. Рібо асоціював цінність з пристрастю, що опановує людиною пропорційно силі бажання [16]. Т. Ріккерт акцентував на значущості цінностей, а не їх фактичності [17]. У згаданих авторів цінності постали крізь призму утилітарності та релятивізму. Така природа цінностей простежується і у працях дослідників аксіогенезу другої половини ХХ століття пострадянського простору, погляди яких формували детермінізм Р. Декарта.

Засадничими для нашого дослідження стали також аксіологічні конструкти вітчизняних дослідників. Так, у дослідженні З. Карпенко вищим проявом аксіогенезу особистості є ціннісно-сміслова свідомість з притаманними їй рефлексивними атрибутами [4; 14]. Сформована при цьому смислотвірна система особистості, на думку І. Галяна, – наслідок узгодженості/неузгодженості особистісних цінностей. Засадничим у контексті означеного є ціннісний вибір, що спирається на досвід суб'єктної активності та регуляторну компетентність [3]. Г. Радчук вважає освітній діалог одним із механізмів

формування аксіогенезу особистості на етапі професійного становлення. Він, за твердженням авторки, є гуманітарною технологією, в якій інтегровано культурологічні, аксіологічні, екзистенційні, феноменологічні уявлення про засвоєння знань на ціннісно-смысловому рівні [6]. Невіддільною частиною таких знань, на думку М. Савчина, має стати духовність особистості [7]. Зрештою, сформована система цінностей і сенсів, що узгоджується з чуттєвою, ідеалістичною та ідеаційною суперсистемами, стає аксіологічним ядром етнокультури.

Методи дослідження. Дослідження організоване за принципом теоретичного аналізування та емпіричного вивчення ціннісних уподобань сучасної молоді. Використано методи первинного та вторинного аналізу даних. Первинні дані (власні дослідження) були отримані за допомогою опитувальника «Смисложиттєві орієнтації особистості» (Д. Леонт'єв) та методики Ш. Шварца «Опитувальник цінностей (SVS)». Вторинний аналіз ґрунтувався на результатах досліджень, проведених в Україні упродовж 2020-2022 років іншими дослідниками із використанням методики Ш. Шварца «Опитувальник цінностей (SVS)» та анкет, розроблених для конкретних досліджень. Зокрема, використано результати: Світового дослідження цінностей в Україні проведеного Українським центром європейської політики (2020). Метод опитування – анкетування (Анкета для сьомої хвилі WVS (2017-2021 роки), n=1289 [11]; Репрезентативного дослідження становища молоді в Україні 2021, проведеного під патронатом Міністерства молоді та спорту України (2021). Метод дослідження – *особисте опитування методом обличчя до обличчя у всіх регіонах країни*, n=2000 [10]; Сімнадцятого загальнонаціонального опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності, проведеного соціологічною групою «РЕЙТИНГ» (2022). Метод опитування: САТІ (Computer Assisted Telephone Interviewing – телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера), n=1000 [9]; Соціологічного опитування дослідницької компанії «Gradus Research» (2021-2022). Метод опитування: самозаповнення анкети в мобільному додатку Gradus, n=1500 [8].

Статистичне оброблення результатів виконано за допомогою статистичної програми IBM SPSS Statistics-23. Порівнювані конструкти діагностовано за методикою Ш. Шварца, а також за тестом «Смисложиттєві орієнтації» (Д. Леонт'єв).

Результати і обговорення. Принцип «буття визначає свідомість» не повинен бути визначальним для аксіогенезу, позаяк речі матеріального світу є мінливими, а їхні причини мають бути незмінними. У міфах про печеру з твору «Держава» Платон зазначає, що істинні цінності буття утворюють особливий *позафізичний* світ (ейдоси) [5]. Ейдоси не рукотворні, вони вічні, незмінні й непорушні. Спостережуваний світ утворюється завдяки втіленню ейдосів у хаотичну, плинну, змінну *хору* (матерію). Світ, який ми знаємо – це лише тіні світу ейдосів. Отже, речі можна бачити, але не мислити, а ідеї (ейдоси), навпаки, можна мислити і не бачити [5].

Процес аксіогенезу супроводжуються ламанням наявних зразків та утвердженням нових ідеалів. Така трансформація потребує виваженої оцінки «критичних» ситуацій суспільного розвитку. Це допоможе розуміти реальність та необхідність конструювання такої аксіосистеми, в якій нові елементи сьогодення органічно доповнювали б усталені цінності та сприяли її саморозвитку. Саме завдяки динамічній рівновазі відкритої саморегульовальної системи можна вибудовувати акматичну фазу розвитку суспільств.

Трансформація цінностей, як виразник нестійкості суспільства, виявляється у розв'язанні суперечності між *бажаним* (інтерес) і *необхідним* (цінність). Ситуація невизначеності спричиняє внутрішній хаос, що є обов'язковим елементом системотворення. Попри його позитивність він все ж структурно задає наслідувальні елементи зовнішньої маніпулятивної системи. Цінності мають бути не лише мотивом людського вчинку, але й фундаментальними нормами будь-яких видів дій [2], оскільки «світ» оцінюється за «цінностями» [13], як і кожна людина – за її діями. Питання цінностей актуалізується в ситуаціях невизначеності. Вийти гідно з них можуть суспільства з усталеною системою цінностей, з визначеною ідентичністю.

Спрямованість українського суспільства на опанування цінностей усталеної

Питання психології

демократії, властивої країнам Західної Європи, визначає стратегією аксіогенезу українців упродовж другої половини ХХ століття та сьогодення. Особливо це стосується молоді. Результати нашого дослідження засвідчили цілеспрямованість сучасної молоді, яка попри різноманітні труднощі прагне до осмисленого, емоційно насиченого життя (табл. 1). Окрім

наповненого стражданнями та небезпеками вони оцінюють сьогодення як своєрідне вікно можливостей. Саме спрямованість на майбутнє робить їх життя осмисленим. Вони володіють достатньою свободою вибору, щоби побудувати своє життя відповідно до обраних цілей і завдань та уявлень про його сенс. Здатність до самоконтролю допомагає їм втілювати задумане в життя.

Таблиця 1.

Описові статистики для емпіричних результатів методики СЖО

	Стать	M	SD	t	P
Цілі	хлопці	31,36±1,054	5,579	0,233	0,817
	дівчата	30,95±1,296	7,986		
Процес життя	хлопці	29,96±1,106	5,853	1,672	0,099
	дівчата	26,89±1,348	8,308		
Результат життя	хлопці	26,46±0,836	4,426	1,838	0,071
	дівчата	23,79±1,085	6,691		
Локус Я	хлопці	20,79±0,794	4,202	0,349	0,728
	дівчата	20,37±0,841	5,185		
Локус життя	хлопці	31,43±0,897	4,749	0,850	0,398
	дівчата	30,13±1,129	6,960		
СЖО (загалом)	хлопці	101,82±2,713	14,355	0,899	0,372
	дівчата	97,45±3,663	22,583		

Примітка: M – середнє значення; SD – стандартне відхилення; t – критерій Стьюдента; p – значущість критерію.

Порівняльний статистичний аналіз не виявив значущих відмінностей між хлопцями та дівчатами у прояві смисложиттєвих орієнтацій (табл. 1). Водночас спостерігаються деякі тенденційні особливості. Так, у хлопців виявилися вищі результати (M=29,96) за шкалою «процес життя» (тест СЖО), що вказує на їхнє прагнення бути максимально залученими в життя саме сьогодні. Дівчата в цьому контексті стриманіші (M=26,89). Минулий період життя (шкала «результативність життя») хлопці теж оцінюють вище (M=26,46), ніж дівчата (M=23,79). Це засвідчує достатню самореалізацію хлопців та їхні високі очікування від життя. Такий результат ми пояснюємо війною в Україні, що зменшує для чоловіків коло можливостей і підвищує вартість життя. Загалом діагностовано дещо вищий загальний рівень смисложиттєвих орієнтацій у хлопців. Проте відмінності не виходять за межі статистичної похибки.

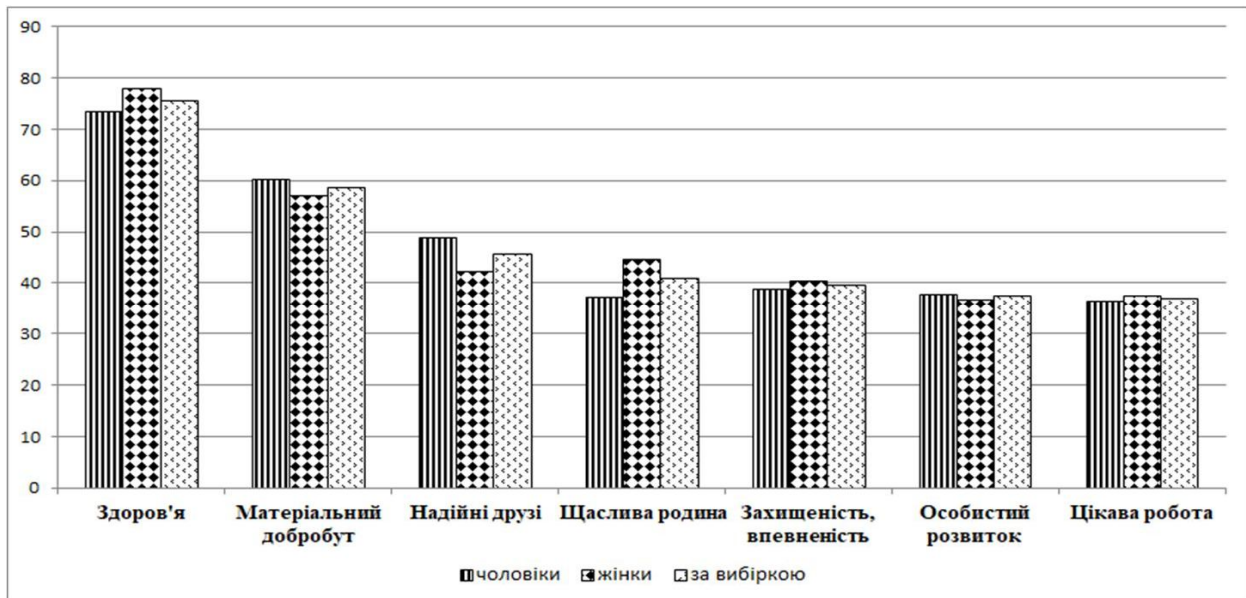
Зміст смисложиттєвих орієнтацій молодих людей розкривається через їхні ціннісні уподобання. З огляду на сказане проаналізована динаміка ціннісних уподобань української молоді за останні 10 років (зіставлені результати досліджень молоді у 2015 та 2021-2022-х роках) за

методикою Ш. Шварца. Позаяк вибірка неоднорідна, то можемо говорити не про трансформацію цінностей конкретних людей, а тенденційні особливості динаміки цінностей у молоді загалом. Для аналізу використано як власні дослідження (2015), так і результати Сімнадцятого загальнонаціонального опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності (соціологічна група «Рейтинг», 2022), світового дослідження цінностей в Україні (опитування в межах 7-ї хвили WVS, 2020), репрезентативного дослідження становища молоді в Україні (Міністерство молоді та спорту України, 2021), соціологічне опитування дослідницької компанії «Gradus Research».

Так, у 2020 році констатовано зростання частки *щасливих* людей з 68% до 78,3% та тих, у кого *гарне здоров'я* з 37% до 45,4%. Зросла частка тих, хто за останній рік ніколи не відчував себе в небезпеці у власному домі/квартирі, з 69% до 73,8%. Також знизилася частка тих, хто незадоволений фінансовим становищем з 48% до 38,9%.

У 2021 році на питання: «Що для вас є найважливішим?», – засвідчено піклування молодих людей про стан власного здоров'я (рис. 1)

Питання психології

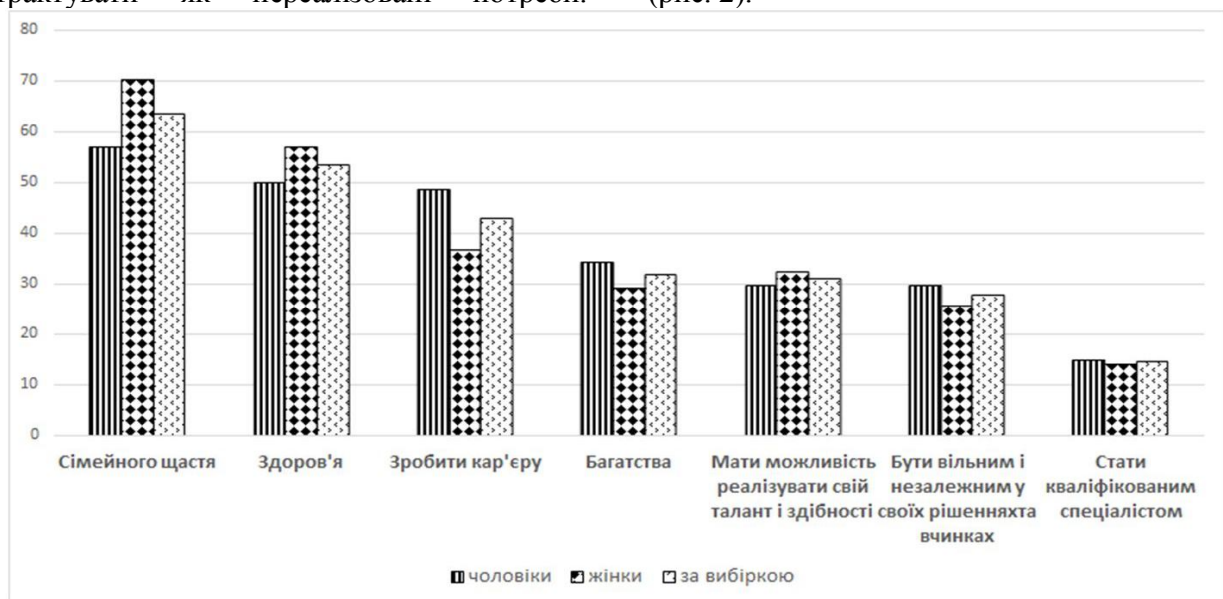

Рис. 1. Порівняльні значення ціннісних переваг молодих людей за питанням «Що для вас є найважливішим?»

Це властиво як для чоловіків, так і для жінок. На другому рейтинговому щаблі опинилося бажання матеріального статку. Відмінності між цим бажанням у чоловіків та жінок не є статистично значущі. На третьому щаблі розмістилися цінність «Надійні та вірні друзі». Для 49% чоловіків ця цінність є важливішою ніж у жінок (42,3%). Проте щастя родини важливіше для 44,7% жінок порівняно з 37,3% чоловіків. Далі слідує цінності такі цінності, як: «відчуття захищеності та впевненості (39,7%), «особистий розвиток» (37,4%) та «цікава робота» (37,0%). Вони важливі для третини чоловіків та жінок.

Відповіді на питання: «Чого найбільше ви хотіли б досягти у житті»? можна трактувати як нереалізовані потреби.

Найбільше, чого прагнули респонденти у 2021 році – це сімейного щастя (63,4%), здоров'я (54,3) та кар'єрного зростання (42,7%). Третина респондентів прагнуть багатства (31,7%), творчої реалізації (30,9%) та свободи дій (27,7%). Професійна кваліфікація цікавить 14,4% респондентів. Найбільше сімейного щастя прагнуть 70,2% жінок, чоловіків таких виявилось 56,8%. Про здоров'я теж більше турбуються жінки (57% проти 49,9% у чоловіків). Більше прагнення спостерігається у жінок і стосовно творчої реалізації (32,3% жінок проти 29,5% чоловіків). Проте багатство (34,1% – чоловіки та 29,1% – жінки) і кар'єрне зростання (48,4% – чоловіки та 36,6% – жінки) більше турбують чоловіків (рис. 2).

Рис. 2. Порівняльні значення ціннісних переваг молодих людей за питанням «Чого найбільше ви хотіли б досягти у житті?»

Питання психології

Про стан задоволеності бажаних цінностей свідчать відповіді на питання: «Які проблеми вас найбільше турбують сьогодні?». Якісний аналіз отриманих відповідей засвідчує наявність внутрішніх суперечностей між бажаним і доступним за деякою групою цінностей. Так, найбільшою проблемою для респондентів є відсутність

матеріального благополуччя: фінансового (45,5%) та житлового (27,5). Це проблеми, які можуть впливати на рівень задоволеності цінністю «сімейне щастя». Є проблеми у 35,2% респондентів зі здоров'ям). Третина досліджуваних відчуває не реалізованими (25,9%) (рис. 3).

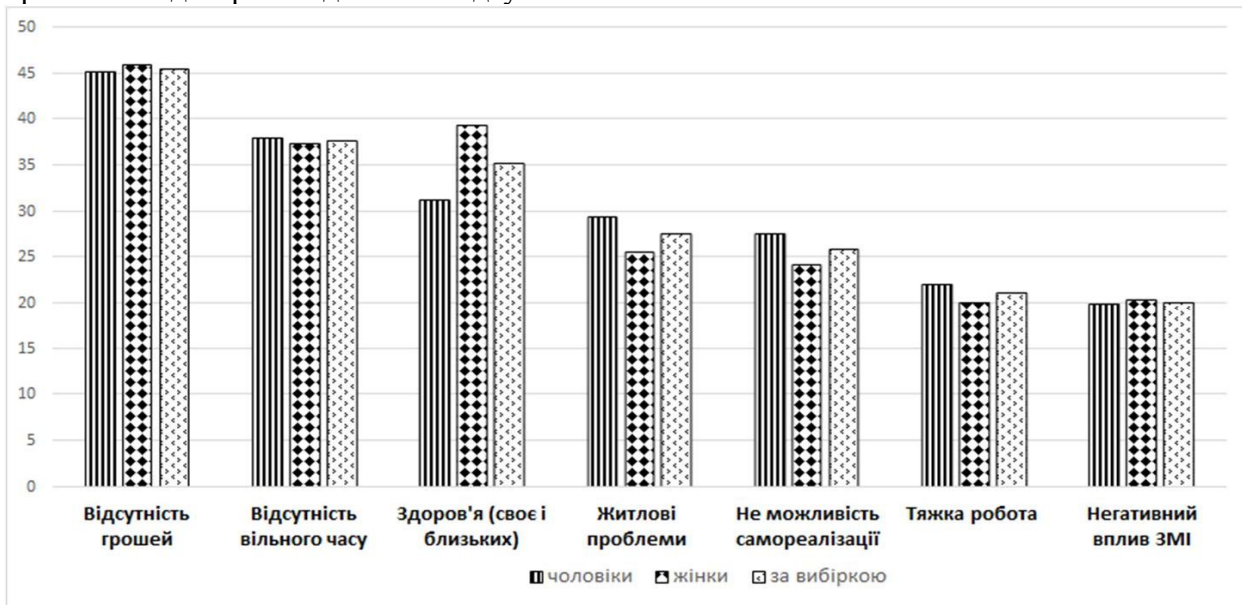

Рис. 3. Порівняльні значення ціннісних переваг молодих людей за питанням «Які проблеми вас найбільше турбують сьогодні?»

Зміст цінностей виражають мотиваційні цілі [18]. Для діагностики мотиваційно-ціннісних переваг молоді використано методикку Ш. Шварца «Опитувальник цінностей (SVS)». Варто відзначити, що усі цінності за Ш. Шварцом, були високо оцінені молоддю у 2013-2015 роках. Найвищими балами оцінювалися *доброта*

($M = 4,84$; $SD = 0,74$), *безпека* ($M = 4,46$; $SD = 0,85$), *самостійність* ($M = 4,5$; $SD = 0,76$) і *універсалізм* ($M = 4,43$; $SD = 0,82$). Дещо меншою вагою, порівняно з іншими, наділено *владу* ($M = 3,17$; $SD = 1,2$), *гедонізм* ($M = 3,17$; $SD = 1,2$), *конформізм* ($M = 3,73$; $SD = 0,87$) і *традиції* ($M = 3,71$; $SD = 0,88$) (рис. 4).

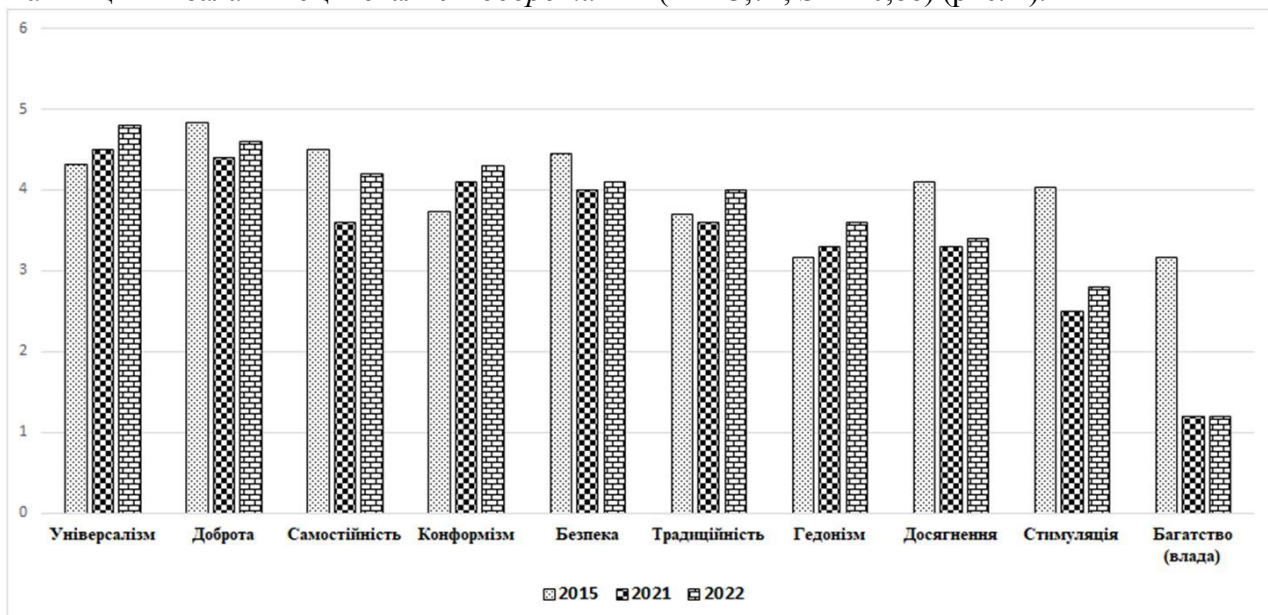

Рис. 4. Динаміка ціннісних уподобань молодих людей у різні роки (за методикою Ш. Шварца)

У 2021 році загальна тенденція ціннісних уподобань збережена, проте дещо знизилася сама вага цінностей. Зокрема, втратила позиції цінність *самостійність* з (M=4,5 (2015) до M=3,6 (2022)), *досягнення* (M=4,1 (2015) до M=3,4 (2022)) та *стимуляція* (M=4,0 (2015) до M=2,8 (2022)). Незначні коливання помічено за цінністю *доброта* (M=4,8 (2015); M=4,4 (2021); M=4,6 (2022)) та *безпека* (M=4,5; (2015); M=4,0 (2021); M=4,1 (2022)). З початком війни (2022 рік) порівняно з 2021 р., спостерігається деяке зростання традиційності (M=3,6 (2021) проти M=4,0 (2022)), гедонізму (M=3,3 (2021) проти M=3,6 (2022)), універсалізму (M=4,5 (2021) проти M=4,8 (2022)), конформізму (M=4,1 (2021) проти M=4,3 (2022)) та самостійності (M=3,6 (2021) проти M=4,2 (2022)).

Такі особливості аксіодинаміки пояснюються низкою подій, що сталися в Україні з початку 1990-х рр. Домінування у 2013-2015 роках «стимуляції», що характеризує прагнення новизни, необхідності змін, глибоких переживань, а також «досягнення» є наслідком соціально-політичних процесів тих років. Прагнення до Євросоюзу, бажання високих стандартів життя, особистого успіху, самостійності прийняття рішень формували світогляд молодих людей того часу. Ці бажання молодих людей наштовхнулося на опір влади, що, зрештою, стало поштовхом до «Революції гідності». Усе це загостило потребу власної безпеки та стабільності суспільства (цінність «безпека»).

Попри різноманітні катаклізми та випробування, які випали на долю українського народу, упродовж останніх десятиліть властива українцям цінність «доброта» не втратила своєї актуальності. Якщо у 2021 році ця цінність трохи «просіла», то у 2022 році вона знову піднялася у рейтингу. Найвищий її прояв спостерігався у 2013-2015 роках. Піклування про збереження і підвищення благополуччя близьких людей під час війни актуалізував цю цінність. Це підтверджується і такою цінністю як *універсалізм*, що характеризує терпимість, захист благополуччя усіх людей і природи.

Отже, отримані результати засвідчують зниження прагнення молодих людей до новизни, зменшення глибинних переживань, але натомість зростання цінностей власної безпеки та безпеки ближніх. Неважливим

стало прагнення досягти особистого успіху та відповідати соціальним стандартам, домінувати над людьми та ресурсами (йдеться про пересічних громадян України). Важливо бути терпимим і розуміти проблеми інших, захищати інших людей, створювати умови для їхнього благополуччя. Молоді люди стали більш схильними до конформізму (йдеться про прийняття готових стандартів у поведінці, визнання наявного стану речей, законів, норм, правил). Зазначені міркування засвідчують, що ситуація невизначеності, попри свою стресогенність, стає тригером для переоцінки ціннісних уподобань молодих людей.

Наші міркування співзвучні з соціологічними дослідженнями «Gradus Research», проведеними у 2022 році [8]. Зацікавлення викликає запропонований дослідниками порівняльний аналіз результатів опитування (жовтень 2021 року та в різні місяці (починаючи з квітня) 2022 року на предмет «зміни рівня соціальної довіри» (діапазон шкали: від 1 бала «зовсім не довіряю» до 4 балів «повністю довіряю»). Зокрема порівняно з 2021 роком зріс рівень довіри до знайомих (з 2,8 у 2021 р. до 3,0 у 2022 р.). Більше люди почали довіряти сусідам (2,5 проти 2,8). Зросла довіра до мешканців свого населеного пункту (2,3 проти 2,6). Приріст довіри ґрунтується на загальній довірі людей один до одного. За цим, на перший погляд, незначним приростом довіри відображається значне відсоткове зростання респондентів, що довіряють іншим людям. Так, якщо у 2021 році лише 45% довіряли людям, то у 2022 році таких стало 63%. У двічі зросла довіра до людей одного населеного пункту (35% у 2021 та 62% у червні 2022 року). Якщо сусідам у 2021 році довіряли 67% респондентів, то у 2022 році таких стало 80%). Порівняльний аналіз ціннісних переваг молодих людей в Україні за іншими критеріями представлено у наших інших публікаціях [3].

Інстинкт самозбереження не лише підняв індекс групової згуртованості, але й кристалізував відчуття ідентичності, одним із виразників якого є мова. Розпізнавання «своїх» за мовним маркером «навернуло» респондентів до спілкування українською мовою. Якщо до початку агресії згідно з даними опитування українською мовою у побуті спілкувалося 41% дорослого

Питання психології

населення України, у квітні 2022 року – 53%, то у грудні 2022 року 57% засвідчили її перевагу. Позитивна динаміка спостерігається і в підтримці вітчизняних виробників.

Ситуація невизначеності, спричинена війною, позначилася і на рівні психологічного благополуччя. Загалом наприкінці вересня 2022 року 41% респондентів не вказали на проблеми з власним психологічним здоров'ям (8-10 балів, за максимальних 10, що засвідчують відсутність будь-яких проблем). Проте 84% визнали досить високий рівень суб'єктивного стресу. Ми вважаємо, що це відтермінована подія, яка з часом може вплинути на переживання стану психологічного благополуччя.

Висновки. Трансформація аксіологічних смислів має як природний (згідно з циклічним історичним розвитком людства), так і штучний (детермінований різноманітними політичними процесами)

характер. Проведене дослідження засвідчило сталість системи цінностей молодих людей, сформованої на ранніх етапах онтогенезу. Ситуація невизначеності вносить свої корективи у пріоритетність цінностей, проте не змінює її стратегічного спрямування. Попри спричинені війною різноманітні труднощі, громадяни України стали більше довіряти один одному, а зростання використання у побуті української мови кристалізувало у свідомості українців відчуття власної ідентичності. Спричинена війною ситуація невизначеності не знизила відчуття психологічного благополуччя, проте підвищила рівень суб'єктивного стресу.

З огляду на максимальну залученість молодих людей до соціальних мереж та месенджерів, перспективним видається дослідження впливу змісту їхнього інформаційного контенту як ресурсів, що формують смисложиттєві орієнтири молоді.

Список використаних джерел

1. Березовська, Л. (2023). Психологічне благополуччя молоді, що проявляють активність у соціальних мережах. *Вісник Національного університету оборони України*, 2 (72), 21-27. DOI: 10.33099/2617-6858–23–72–2–21-28
2. Вебер, М. (1998). Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ: Основи.
3. Галян, І. (2022). Ціннісні суперечності в аксіогенезі особистості. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*, 7, 11-23. <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2022-7-2>
4. Карпенко, З. (2013). Сучасний стан аксіопсихологічних досліджень в Україні. *Психологія і особистість*, 1, 21-31.
5. Платон (2000). *Держава* / пер. з давньогр. Д. Коваль. Київ: Основи.
6. Радчук, Г. (2017). Освітній діалог як інноваційна гуманітарна технологія професійного становлення особистості у ВНЗ. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 1, 15-21.
7. Савчин, М. (2020). Духовна парадигма розвитку українського суспільства. *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті*, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (с.477-480). Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.
8. Соціальні тренди 2023 від Gradus Research: як війна перетворила українців на більш свідому націю. (2023) URL: https://gradus.app/documents/336/Gradus_Report_-_Social_trends_2023_UA.pdf
9. Сімнадцять загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності (2022). Київ: Соціологічна група «Рейтинг». URL : https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_independence_082022_xvii_press.pdf
10. Становище молоді України (2021). URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/stanovishche-molodi-2021.pdf
11. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні (2020). Київ: Український центр європейської політики. URL: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf
12. Döring, A. (1888). *Philosophische Güterlehre: Untersuchungen über die Möglichkeit der Glückseligkeit und die wahre Triebfeder des sittlichen Handelns*. Berlin: R. Gaertner. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Philosophische_G%C3%BCterlehre.html?id=okdWAAAAMAAJ&redir_esc=y
13. Heidegger, M. (2010). *Being and Time: A Revised Edition of the Stambaugh Translation* (SUNY series in Contemporary Continental Philosophy). New York: State University of New York Press
14. Karpenko, Z. (2021). *Axiological Personology in Ukraine*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
15. Maslow, A.H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.

16. Ribot, Th. (1905). *La logique des sentiments*. Paris: Alcan.
17. Rickert, H. (1899). *Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft*. Tübingen: Freiburg i. B. URL: [chrome-extension://efaidnbmnmbpcjpcglclefindmkaj/http://www.sbc.org.pl/Content/66477/Kulturwissenschaft.pdf](http://www.sbc.org.pl/Content/66477/Kulturwissenschaft.pdf)
18. Schwartz, S., Bardi, A. (2001). Value Hierarchies Across Cultures: Taking a Similarities Perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 268-290.

References

1. Berezovs'ka, L. (2023). Psykhologichne blahopoluchchya molodi, shcho proyavlyayut' aktyvnist' u sotsial'nykh merezhakh [Psychological well-being of young people active in social networks]. *Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 2 (72), 21-27. (in Ukrainian).
2. Veber, M. (1998). Sotsiologiya. Zahal'noistorychni analizy. Polityka [Sociology. General historical analyses. Policy]. Kyiv: Osnovy. (in Ukrainian).
3. Halian, I. (2022). Tsinnisni superechnosti v aksiogenezi osobystosti [Value contradictions in personality axiogenesis]. *Insight: psychological dimensions of society*, 7, 11-23. (in Ukrainian).
4. Karpenko, Z. (2013). Suchasnyy stan aksiopsykholohichnykh doslidzhen' v Ukrayini [The current state of axiopsychological research in Ukraine]. *Psychology and personality*, 1, 21-31. (in Ukrainian).
5. Platon (2000). Derzhava [State] / trans. from Ancient Greece D. Koval. Kyiv: Osnovy. (in Ukrainian).
6. Radchuk, H. (2017). Osvitniy dialoh yak innovatsiyna humanitarna tekhnologiya profesiynoho stanovlennya osobystosti u VNZ. [Educational dialogue as an innovative humanitarian technology of professional development of personality in higher education institutions]. *Pedagogical process: theory and practice*, 1, 15-21. (in Ukrainian).
7. Savchyn, M. (2020). Dukhovna paradyhma rozvytku ukrayins'koho suspil'stva [The spiritual paradigm of the development of Ukrainian society]. *Totalitarianism as a system of destruction of national memory*, Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation (pp. 477-480). L'viv: Drukarnya L'vivs'koho natsional'noho medychnoho universytetu imeni Danyla Halyts'koho (in Ukrainian).
8. Sotsial'ni trendy 2023 vid Gradus Research: yak viyna peretvoryla ukrayintsiv na bil'sh svidomu natsiyu [Social trends 2023 from Gradus Research: how the war turned Ukrainians into a more conscious nation] (2023). URL: https://gradus.app/documents/336/Gradus_Report_-_Social_trends_2023_UA.pdf (in Ukrainian).
9. Simnadtsiate zahalnonatsionalne opytuvannia: Identychnist. Patriotyzm. Tsinnosti [Seventeenth National Survey: Identity. Patriotism. Values] (2022). URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_independence_082022_xvii_press.pdf (in Ukrainian).
10. Stanovyshche molodi Ukrainy 2021 [The position of the youth of Ukraine 2021] (2021). URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/stanovishche-molodi-2021.pdf (in Ukrainian).
11. Svitove doslidzhennia tsinnosti 2020 v Ukraini [World Values Survey 2020 in Ukraine] (2020). URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf (in Ukrainian).
12. Döring, A. (1888). *Philosophische Güterlehre: Untersuchungen über die Möglichkeit der Glückseligkeit und die wahre Triebfeder des sittlichen Handelns* [Philosophical theory of goods: Investigations into the possibility of happiness and the real driving force of moral action]. Berlin: R. Gaertner. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Philosophische_G%C3%BCterlehre.html?id=okdWAAAAMAAJ&redir_esc=y (in German).
13. Heidegger, M. (2010). *Being and Time: A Revised Edition of the Stambaugh Translation* (SUNY series in Contemporary Continental Philosophy). New York: State University of New York Press. (in English)
14. Karpenko, Z. (2021). *Axiological Personology in Ukraine*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego. (in English)
15. Maslow, A.H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row. (in English)
16. Ribot, Th. (1905). *La logique des sentiments* [The logic of feelings]. Paris: Alcan. (in French).
17. Rickert, H. (1899). *Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft* [Cultural studies and natural sciences]. Tübingen: Freiburg i.B. URL: [chrome-extension://efaidnbmnmbpcjpcglclefindmkaj/http://www.sbc.org.pl/Content/66477/Kulturwissenschaft.pdf](http://www.sbc.org.pl/Content/66477/Kulturwissenschaft.pdf) (in German).
18. Schwartz, S., Bardi, A. (2001). Value Hierarchies Across Cultures: Taking a Similarities Perspective. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 268-290. (in English).

Summary

*Halian I. M. Doctor of Psychological Sciences,
Professor Lviv Polytechnic National University*

**THE VALUE PREFERENCES OF UKRAINIAN YOUTH
IN UNCERTAIN SITUATIONS**

Abstract. *The article presents the study results of the dynamics of value preferences among young people in Ukraine over the last decade. The need to study the system of values as a condition for the formation of an ethnic community, which will lead to the realization of humanity's survival strategy in the coming future, has been established.*

Purpose of the article. *The purpose of the publication is a theoretical and empirical analysis of the dynamics of values among young people in a situation of uncertainty.*

Methods. *The study is organized according to the principles of theoretical analysis and empirical study of the value preferences of modern youth. Methods of primary and secondary data analysis were used. Primary data (own research) was obtained using the questionnaires "Meaning-life orientations of the individual" (D. Leontiev) and "Value questionnaire (CVS)" (S. Schwartz). The secondary analysis was based on the results of research conducted in Ukraine during 2020–2022 by other researchers.*

Results. *Emphasis was placed on the versatility of events, which, due to their uncertainty, on the one hand confirmed the relevance of the existing value system and, on the other, determined its reevaluation. The obtained results showed a decrease in young people's desire for novelty and a decrease in deep experiences, but instead an increase in the value of their own safety and the safety of others. During the war, a decrease in the desire to have personal success, to meet social expectations, and to dominate others was diagnosed. The tendency of young people toward conformism was indicated. Emphasis was placed on the growth of people's trust in each other. The increase in the number of respondents using the Ukrainian language in everyday life crystallized a sense of their own identity in the minds of Ukrainians. It was established that the situation of uncertainty, despite its stress, is a trigger for re-evaluating the value preferences of young people.*

Scientific novelty. *The values system was studied for youth who were in a difficult and uncertain situation. The situation was caused by societal transformation and the war in Ukraine.*

Practical meaning. *The results would be useful for scientists who research people's self-consciousness, especially axio-genesis.*

Conclusions and prospects for further scientific research. *The research conducted proved the constancy of the value system of young people formed at the early stages of ontogenesis. It was found that the situation of uncertainty makes adjustments to the prioritization of values but does not change its strategic direction. The uncertainty caused by the war did not reduce the feeling of psychological well-being, but it increased the level of subjective stress. Given the maximum involvement of young people in social networks and messengers, it seems promising to study the influence of the content of their information as a resource that forms meaningful life orientations.*

Key words: *values; meaningful life orientations; uncertainty; axio-system; youth.*

Received/Поступила: 17.05.23.